

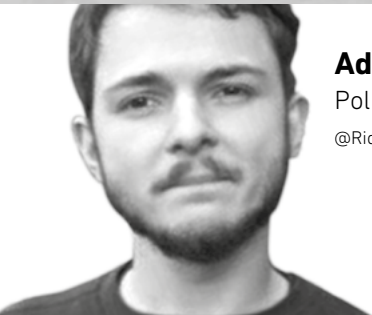

explorador

Apàtrides, refugiats i apàtrides refugiats

vista prèvia >

Darrerament les pantalles de mòbils i televisors s'han omplert d'imatges de persones fugint dels seus països degut a un conflicte armat. Síria n'és el cas més paradigmàtic. Les guerres, els episodis armats o la dissolució d'estats, entre altres circumstàncies, poden comportar que la ciutadania quedi desprotegida, quedant atrapada en un buit legal en terra de ningú. Com abordar aquesta realitat és un desafiament real i necessari, perquè de conflictes sempre n'hi haurà.

Adrià Reyes

Polítleg i jurista

@Ridingthestorm

El concepte de refugiat és una paraula coneguda pel gran públic. No solament l'hem vist a la premsa els darrers anys per la guerra de Síria, sinó que al llarg de la història s'ha repetit el fet que algú hagi de fugir del seu país, normalment a causa d'una guerra o un conflicte armat. Així com la noció d'exili i la d'asil immediatament suggereixen una dimensió eminentment política a un fet físic i jurídic —trasllat indefinit de la residència habitual fora del país d'origen—, la noció de refugi desprèn un component humanitari vinculat a un esclat violent, amb una duració més o menys equivalent a la durada del conflicte.

L'apatrídia, però, és un fenomen molt menys conegut. La seva etimologia és equívoca: l'apatrída no és una persona sense pàtria —si així fos no estaríem parlant d'un problema seriós, com és el cas, sinó d'una mera etiqueta vagament cosmopolita—, sinó d'una persona sense nacionalitat jurídica. És, doncs, un concepte sobretot jurídic, del qual s'ocupa el dret internacional.

Des d'aquesta premissa, la definició d'apatrída hauria de ser fàcil: qui pot

atorgar nacionalitat als individus són els estats; per tant, aquell o aquella a qui cap estat hagi atorgat nacionalitat, serà un apàtrida. De fet, als tractats internacionals s'ha definit apàtrida com «aquella persona que no és considerada com a nacional per part de cap estat d'acord amb les seves lleis».¹ Aquesta, però, és una definició rígida d'apatrídia. Cal preguntar-se: per què té sentit i és valuosa jurídicament la nacionalitat per a un individu? La pregunta es fonamenta en el fet que a partir de la nacionalitat es confereixen una sèrie de drets —més o menys amplis, més o menys efectius— dins el territori nacional i certa protecció, per part de l'estat, quan es troba fora del seu territori.

Però, què passa quan aquesta protecció —diplomàtica, consular— no existeix, ja sigui per manca de voluntat —inacció o directament persecució— o de capacitat de l'estat? Aquesta nacionalitat esdevé poc més que paper mullat. D'aquí que en una definició menys rígida d'apatrídia²

calgui incloure aquells apàtrides de facto; aquells qui, estant fora del seu territori nacional, i malgrat no ser considerats pels tractats internacionals com a apàtrides, se'ls denega, per exemple, el retorn al seu país o l'expedició d'un passaport.

Però aquesta definició ens porta immediatament una confusió: una persona, la qual, trobant-se fora del seu país, el seu estat la persegueix és un apàtrida de facto, un refugiat o un asilat? Cal filar prim per respondre aquesta pregunta.

Un refugiat és una persona que es troba fora de l'estat del qual és nacional o de la seva residència habitual per una por fundada a ser perseguit per motius de raça, religió, nacionalitat o pertinença a un determinat grup social o polític, i que no gaudeix de protecció d'aquest estat mentre n'és fora.³ Posteriorment el relat i la pràctica de la ONU i les seves organitzacions han ampliat la definició, de manera que actualment també comprèn persones que es troben fora del seu país —de nacio-

1 ONU, «Convenció sobre l'Estatut de les Persones Apàtrides», article 1.

2 ACNUR, *Resettlement Handbook*.

3 ACNUR, «Convention and protocol relating to the status of refugees, article 1».

Així com la noció d'exili o la d'asil suggereixen una dimensió política a un fet físic i jurídic, la noció de refugi desprèn un component humanitari vinculat a un esclat violent

nalitat o de residència habitual— i no hi retornen per amenaces serioses i indiscriminades contra la seva vida, integritat física o llibertat derivades de violència generalitzada. Per tant, un refugiat és algú que fuig de la persecució contra la seva persona en particular o de violència generalitzada allà on viu.

Així, un apàtrida —de iure o de facto— pot ser: 1) també refugiat, —per això es diu que el refugiat fuig de l'estat de nacionalitat o bé d'on té residència habitual—; o 2) no refugiat —com és el cas de milions de persones a l'actualitat que, sense tenir cap nacionalitat, tenen la seva residència habitual en un estat on no hi ha guerra. També hi ha refugiats que no són apàtrides —ni de iure ni de facto—; seria el cas de les persones que fugen del seu estat de nacionalitat però se segueixen beneficiant de la protecció que el seu govern —internacionalment reconegut— els ofereix mentre són a l'estranger.

Evidentment, hi ha casos on és difícil delimitar la frontera entre un tipus i uns altres,⁴ però el que es dedueix

⁴ Per exemple quan un govern desnacionalitza els

d'aquestes definicions és que la condició de refugiat té una vocació temporal mentre duri el conflicte, i sobretot requereix d'una assistència material, mentre que la d'apàtrida té una durada indefinida i planteja reptes de tipus més aviat legal.

Respecte a l'asil cal fer una consideració prèvia. Mentre que els conceptes de «refugiat» i «apàtrida» són figures típiques del dret internacional, les quals els estats poden regular i revestir de protecció —o no— en els seus ordenaments jurídics interns, l'asil és una figura típica dels ordenaments jurídics interns. L'asil implica que un estat acull una persona que sovint —però no necessàriament— és reclamada per un altre estat —normalment per la seva justícia—, refusant entregar-lo a les autoritats d'aquest segon.

Cada estat decideix a qui dona asil i a qui no, i si ho fa per motius polítics o humanitaris. Així, es pot donar asil a un refugiat, a un apàtrida, a un

---

seus nacionals refugiats a l'estranger durant un conflicte bèl·lic, esdevenint tècnicament apàtrides, però per afirmar del tot l'apàtrídia caldria esperar a la resolució del conflicte, i veure si el govern resultant confirma o deroga la desnacionalització.

apàtrida refugiat, a un migrant o a qualsevol altra persona; es tracta d'un instrument jurídic que té un estat per acollir i protegir una persona en el seu territori o a les seves ambaixades, consolats o bucs de guerra —en aquests últims casos s'anomena «asil diplomàtic»—, pels motius que siguin.

L'apàtrídia: causes

Fetes aquestes distincions, convé esmentar els motius pels quals algú pot néixer o esdevenir apàtrida.

Els estats, tradicionalment, han tingut tres mètodes d'adquisició de la nacionalitat: se li atorga a qui neix dins el territori —ius solis—, a qui és fill d'un o més pares amb la nacionalitat —ius sanguinis— o es naturalitza —que és quan se li dona a algú que no ha nascut nacional; per diversos motius, normalment un llarg temps de residència, però també per motius polítics, culturals, ètnics...—, encara que actualment molts estats empenen una combinació dels tres mètodes.

Així, els fills d'apàtrides nascuts en un estat que només reconeix el ius

La condició de refugiat té una vocació temporal mentre duri el conflicte i requereix d'una assistència material; la d'apatrída té una durada indefinida i planteja reptes de tipus més aviat legal

sanguinis com a mètode d'adquisició de nacionalitat poden perpetuar-se en l'apatrída indefinidament durant generacions, per no ser descendents de nacionals. Aquest és el cas a Brunei Darussalam. A més, el conflicte entre les lleis d'adquisició de nacionalitat de dos estats diferents també és, històricament, una font important d'apatrídes. Això pot passar quan un nen neix en el territori d'un estat que només reconeix el ius sanguinis com a mètode d'adquisició de la nacionalitat i els seus pares són nacionals d'un país que només reconeix el ius soli: en aquest cas cap dels dos estats el reconeix com a nacional seu.

Però el cas que ha generat més casos d'apatrída és la transferència de territori d'un estat a un altre i la dissolució o independència d'estats. Un exemple el podríem trobar a Estònia i Letònia, on, un cop es van independitzar de la URSS el 1991, només van reconèixer la nacionalitat d'aquells que eren nacionals d'aquells estats abans de perdre la independència, és a dir, abans de 1940, i també als seus descendents, deixant apatrídes tots els migrats internament des de les altres parts de la URSS durant aquells anys d'ocupació.

Un altre supòsit, que no té res a veure amb l'anterior, són les lleis de matrimoni amb efectes sobre la nacionalitat de la dona i els fills. Aquest era el cas en la majoria de països del món a principis del segle xx, que no reconeixien la nacionalitat autònoma de la dona i la consideraven una extensió del pare o del marit, segons el cas. Així, quan una dona amb nacionalitat d'un estat es casava amb un estranger, se la privava de la seva prèvia nacionalitat sense garanties que l'estat del qual era nacional el marit li concedís nacionalitat per la via de la naturalització, donant lloc a nombrosos casos d'apatrída.⁵ En l'actualitat aquests casos són menys freqüents, en part gràcies a la Convenció Sobre la Nacionalitat de les Dones Casades de 1957.⁶

El cas més divers a nivell casuístic, és el de les pràctiques administratives discriminatòries que poden, per exemple, privar una persona de la nacionalitat per conveniència política, o simplement, esborrar-la del registre

irregularment sense fer un acte formal de privació de nacionalitat. Aquest seria el cas de les persones d'ètnia bidun que viuen a Kuwait, a qui no se'ls va reconèixer la nacionalitat automàticament malgrat haver habitat aquella terra durant generacions. Molts no van sol·licitar-la en el seu moment o els faltaven els documents per fer-ho, i posteriorment han estat subjectes a unes duríssimes lleis de naturalització.⁷ També pot ser el cas que persones, per manca de coneixements o de voluntat, no realitzin els tràmits administratius necessaris.

A vegades l'estat revoca l'acte jurídic de concessió de la nacionalitat per haver estat obtinguda a través de frau o sota falsos pretextos. En altres casos, l'interessat renuncia a la seva nacionalitat sense tenir-ne una altra, i les lleis d'aquest estat donen eficàcia jurídica a aquest acte de renúncia. Hi ha molts estats que, en compliment de la Convenció sobre la Reducció del nombre d'Apatrídes de 1961,⁸ no donen la nacionalitat

5 DIVISION FOR THE ADVANCEMENT OF WOMEN, «Women, Nationality and Citizenship».

6 La «Convention on the nationality of married women» [Convenció sobre la nacionalitat de les dones casades], va tenir lloc en el si de les Nacions Unides.

7 ALT TRIBUNAL DEL REGNE UNIT. Cas «Kuwait CG v. The Secretary of State for the Home Department».

8 ONU, «Convention on the Reduction of Statelessness».

L'asil és un instrument jurídic de que un estat disposa per a acollir i protegir una persona al seu territori o a les seves ambaixades, consolats o bucs de guerra pels motius que sigui

per extingida en cas que la renúncia voluntària dugués a una situació d'apatrídia. Altres estats, però, han acceptat la renúncia fins i tot en aquestes circumstàncies, com és el cas dels EUA.⁹

Hi ha estats que, per via de la llei, estableixen la caducitat de la nacionalitat si aquesta no es renova i l'interessat perd connexió amb l'estat. Això pot ocórrer quan la persona viu un temps prolongat a l'estranger, com passava a Grècia fins el 1998 amb les persones noètnicament gregues que vivien fora del territori nacional durant més de 3 anys.¹⁰ Per altra banda, un canvi en la llei que regula la nacionalitat en un estat pot fer que una persona que va adquirir la nacionalitat perquè complia els antics requisits, en no complir amb els nous, se li retiri la nacionalitat.

Finalment, com hem vist, la condició d'apatrídia és la manca de nacionalitat d'un estat. Però també es pot donar la situació on es discuteixi la pròpia condició del territori com a estat, i, per tant, ser «nacional»

d'aquest «estat» pot equivaldre a ser apàtrida de iure, com és el cas de més de quatre milions de palestins.¹¹

Les causes, per altra banda, per les quals hom pot esdevenir apàtrida de facto, vindrien determinades per la incapacitat o manca de voluntat de l'estat del qual és de iure nacional d'oferir-li protecció. La incapacitat pot venir determinada per una manca objectiva de recursos —econòmics, de personal— o directament perquè l'estat es pot considerar un estat fallit i, per tant, no pot garantir ni tan sols els drets més bàsics dels seus nacionals dins el seu propi territori, per tant no cal ni tan sols parlar de la possibilitat que els protegeixi a l'exterior —com podria ser el cas de Somàlia. La manca de voluntat de l'estat de protegir el seu nacional pot tenir una casuística molt variada, però pot anar des d'una simple manca d'interès o de voluntat de destinar recursos a la protecció fins a la persecució per motius polítics o de discriminació per motius ètnics, religiosos...

En aquests casos pot ser ben difícil distingir l'apatrídia de facto d'altres circumstàncies. Per exemple, mentre que l'estat pot argumentar que busca un nacional seu per jutjar-lo per crims comuns, la persona en qüestió pot argumentar que en realitat se l'està perseguint arbitràriament. Un nacional d'un estat que el persegueix i que es refugia en un altre estat no és un apàtrida de iure, ni tampoc un refugiat, però sí que és clar que el seu estat no el protegeix, ans el contrari, el persegueix, i per tant el podem considerar un apàtrida de facto mentre cap altre estat no li concedeixi nacionalitat.

L'apatrídia: conseqüències

El problema de l'apatrídia és estructural més que no pas conjuntural d'una època concreta. A més a més, és un problema que s'estén arreu del planeta. Però quines conseqüències té per a l'apatrídia? En general, la manca de nacionalitat impedeix a l'apatrídia beneficiar-se dels drets conferits als nacionals del propi estat, i normalment també els conferits als nacionals estrangers, a més de fer-los especialment vulnerables a

⁹ EUA, Immigration and Nationality Act, art. 349 a5.

¹⁰ GRÈCIA. Codi de Ciutadania Grec de 1955, art.

¹¹ SHIBLAK, «Stateless Palestinians».

Ser apàtrida produeix un desemparament administratiu, polític i social i una manca gairebé absoluta de seguretat jurídica

abusos, discriminacions i maltractes per part tant de l'estat on resideixen com dels particulars que tenen per veïns.

Ser apàtrida freqüentment impossibilita a una persona a accedir a l'educació primària, secundària o superior, aconseguir una feina de manera regular, aconseguir assistència sanitària, tenir propietats, signar contractes, viatjar lliurement, accedir al registre civil per a naixements, matrimonis o defuncions, tenir dret a la tutela judicial efectiva, tenir dret a la participació política¹² i en general, produeix un desemparament administratiu, polític i social i una manca gairebé absoluta de seguretat jurídica.

Aquest desemparament fa que les persones apàtrides en moltes ocasions caiguin en la marginació social, recorrin al treball irregular i siguin víctimes de tràfic de persones —especialment dones i nens. A més, freqüentment ocorre que els apàtrides cerquin casar-se amb un nacional del país on viuen

¹² ACNUR, *What would life be like if you had no nationality?*

per a poder naturalitzar-se, cosa que comporta el perill de relacions abusives i de dependència legal, en les quals les víctimes solen ser dones¹³. També mereix menció a banda el fet que les lleis d'immigració de molts països estableixen règims de detenció temporal per a persones que es troben en situació irregular —per exemple, per no tenir permís de residència o treball—, però, en el cas dels apàtrides, en no tenir país d'origen on ser retornats, aquesta detenció pot ser indefinida, provocant la separació de moltes famílies.¹⁴

Tots aquests factors combinats; el rebuig i marginació social, el maltractament per part de l'administració pública... i a més, el sentiment de no pertinença a cap comunitat política i/o cultural, duu a un nombre no negligible d'apàtrides a la depressió, l'alcoholisme, la violència domèstica, el crim i, en ocasions, al suïcidi.¹⁵

¹³ DIVISION FOR THE ADVANCEMENT OF WOMEN, *Women, Nationality and Citizenship*.

¹⁴ ACNUR, *Statelessness in Canadian Context – A Discussion Paper*.

¹⁵ SOKOLOFF, *Denial of Citizenship: A Challenge to Human Security*.

Però si passem dels efectes individuals que l'apatrídia pot tenir sobre un individu més o menys aïllat als efectes que aquest fenomen pot tenir quan afecta a grups més o menys grans per motius històrics, culturals, ètnics o altres, veiem que pot conduir pobles sencers al desplaçament forçat o la fugida del territori de l'estat on residien prèviament; un exemple d'això podria ser la minoria nepalesa que vivia a Bhutan i va ser expulsada a Nepal, que tampoc els reconeix la nacionalitat.¹⁶

Els apàtrides: quants i on

La quantificació de l'apatrídia comporta seriosos problemes metodològics. Per una banda, es poden fer estimacions més o menys encertades basades en enquestes i extrapolacions, que ens donen una idea aproximada de la magnitud del problema. Aquesta és una de les tasques que se li ha encomanat a l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Refugiats (ACNUR), que des de fa anys quantifica el nombre d'apatrides,

¹⁶ LYNCH, *Lives on hold: The Human Cost of Statelessness*.

Els efectes de l'apatrídia quan afecta a grups poden conduir pobles sencers al desplaçament forçat o a la fugida del territori de l'estat on residien prèviament

refugiats i desplaçats, entre altres, en el món. Aquestes estimacions, però, són més aviat poc satisfactòries, perquè mentre que actualment l'ACNUR estima que hi ha deu milions d'apatrides al món, el 2009 n'estimava dotze, el 2005 no s'atrevia a posar una xifra i parlava de «milions», el 2004 n'estimava un milió i el 2002 gairebé nou.¹⁷ A més, l'ACNUR només estima el nombre d'apatrides que entren en la definició del mandat que l'Assemblea General de la ONU li va donar, és a dir, els apàtrides de iure i les persones que no poden acreditar la seva nacionalitat.

Per altra banda es poden recollir dades oficials dels governs que acrediten un nombre de persones com a apàtrides dins les seves fronteres. Això té diversos problemes. El primer és que els estats només compten els casos d'apatrídia de iure, havent-hi a més un problema metodològic, perquè com que la definició de l'apatrídia és negativa —no comptar amb nacionalitat—, l'estat s'ha d'assegurar que cap dels estats amb qui l'individu ha estat vinculat en el passat —per lloc de

naixement, residència, matrimoni...— no té lleis que el facin susceptible de ser nacional, i en moltes ocasions s'ha de consultar amb els governs d'aquests estats, que poden trigar en respondre o poden no respondre en absolut.¹⁸

Per altra banda no hi ha un consens clar en la definició concreta d'apatrídia entre els estats ni tampoc en quin procediment s'ha d'utilitzar per a identificar-los,¹⁹ ni tan sols hi ha consens en anomenar-los apàtrides, i a vegades se'ls anomena persones de «nacionalitat desconeguda», per exemple.²⁰ L'altre gran problema és que només una porció dels estats poden recollir dades sobre apàtrides, i d'aquests, només alguns les comparteixen amb l'ACNUR, degut a les altes implicacions polítiques que per a alguns estats té el fet de reconèixer la magnitud de persones apàtrides dins el seu territori, especialment quan això té implicacions ètniques o religioses, motiu pel qual

---

18 ACNUR, *Nationality and Statelessness: A Handbook for Parliamentarians*.

19 ACNUR, *Final report concerning the Questionnaire on statelessness pursuant to the Agenda for Protection*.

20 VAN WAAS, *Nationality Matters: Statelessness under International Law*.

la veracitat d'algunes de les xifres dels estats que les faciliten són qüestionables.

La quantificació dels apàtrides de facto seria encara més complicada, en part per la ja explicada potencial confusió amb el concepte de refugiat, en part per la més difícil qualificació jurídica: cal que el seu estat no els protegeixi efectivament —i que previsiblement aquesta situació sigui indefinida, perquè si fos eminentment temporal parlariem més aviat de refugiats. En aquest sentit, pot servir d'orientació mirar el nombre actual de refugiats segons ACNUR —16 milions— i de demandants d'asil —3,2 milions— el 2015,²¹ entre els quals n'hi haurà molts que compliran amb la definició que hem donat d'apatrídia de facto. A més a més, aquí s'hi podrien incloure tots aquells exiliats que no entrin dins les categories de refugiat ni d'asilat però que no rebin protecció efectiva per part del seu estat, que són pràcticament impossibles de quantificar perquè difícilment poden ser distingits dels emigrants que sí reben protecció.

---

21 ACNUR, «Populations».

---

17 ACNUR, *Global Appeal 2004-2015*.

No hi ha un consens clar en la definició concreta d'apatrídia entre els estats ni tampoc en quin procediment s'ha d'utilitzar per a identificar-los

Alguns dels casos més notoris d'apatrídia els podem trobar en l'actualitat entre les tribus d'ètnia akna, lanu, lisu, yao, hmong i karen de Tailàndia i Birmània; els kurds de l'Iraq i Síria; els palestins a tot el món àrab, especialment a Cisjordània, a Gaza, al Líban i a Jordània; molts gitanos arreu del món; o els tutsis banyarwanda que viuen a la República Democràtica Congo; a més dels rohinya de Birmània, dels apàtrides haitians a la República Dominicana i de les minories russes a Estònia i Letònia.

Possibles solucions

A grans trets, les principals solucions que s'han donat al problema varien en funció de si estem davant d'un cas d'apatrídia, podríem dir, individual, o d'apatrídia col·lectiva. El que caracteritza el segon cas, que és el més freqüent, és que poblacions senceres de la mateixa ètnia, religió, llengua... són majoritàriament apàtrides, normalment perquè l'estat on resideixen es nega a donar-los nacionalitat, pels problemes polítics, culturals, demogràfics o electorals que aquest estat percep que podrien causar en cas d'esdevenir nacionals.

En el primer cas, les solucions venen de la mà d'atorgar —encara que sigui gradualment— la nacionalitat a les persones que no en tenen, i/o de garantir drets bàsics als apàtrides. En aquesta línia treballa l'ACNUR, i també la que tenien en ment els redactors de les dues grans convencions sobre l'apatrídia, la Convenció sobre l'estatus de les Persones Apàtrides de 1954 —que procura garantir un mínim de drets— i la Convenció per la Reducció del Nombre d'Apàtrides de 1961 —que com el seu nom indica, està encarada a nacionalitzar els apàtrides i/o els seus fills. Cal remarcar, però, que aquestes convencions disten de ser universals, ja que la primera està ratificada per 83 i la segona per 67 estats d'un total de 198.

En el segon cas, a més de les proteccions que poden oferir les dues mencionades convencions, cal escatir si es tracta d'una minoria territorialitzada o no territorialitzada, és a dir, si es troba concentrada geogràficament en una regió de l'estat on viu o no. En el primer cas, una opció és la secessió o la transferència de territori d'un estat a un altre, que com és evident, és una possibilitat complexa

i no sol estar exempta de processos traumàtics.

En el segon cas, l'única opció provada històricament és la fundació d'un nou estat en un territori concret, i el foment de la migració de la minoria no territorialitzada cap aquest territori. Estem parlant del cas de l'Estat d'Israel, que generà un conflicte encara avui no resolt.

És evident que sempre queda, per defecte, una altra opció, que és l'assimilació. I és que, en el moment que aquesta població s'assimila dins la cultura, religió o ètnia predominant a l'estat on habita, ja no seria per aquest estat un problema que aquestes persones adquirissin la nacionalitat. De tota manera, aquests processos solen trigar generacions, i no solen ser pacífics, ja que l'abandonament de la identitat i dels trets que defineixen a un poble com a tal és un procés històric sovint traumàtic.

Vistes les alternatives cal esbossar alguna proposta, que encara que mai no estarà mancada de problemes jurídics i logístics, pugui ser un punt de partida per la discussió normativa

Cal esbossar alguna proposta, que encara que mai no estarà mancada de problemes jurídics i logístics, pugui ser un punt de partida per la discussió normativa de l'apatrídia

de l'apatrídia. En aquest sentit, una possibilitat podria ser avançar cap a la creació d'un Estat Apàtrida, que, tenint a tots els apàtrides del món com a nacionals, faria desaparèixer l'apatrídia,²² podent exercir la protecció diplomàtica i consular dels apàtrides —mecanisme exclusiu de l'estat per protegir els seus nacionals davant els estats on aquests es trobin—, establint acords amb els estats hostes per millorar les seves condicions i fent *lobbying* pels drets dels apàtrides, entre d'altres. Aquest estat no tindria territori ni exèrcit, i dependria en bona mesura de la bona voluntat internacional que hi hagués per afavorir la seva creació i finançament. Seria, per tant, una ficció jurídica creada amb una finalitat purament instrumental, malgrat que de succeir, tindria efectes reals per als apàtrides afectats.

Això suposaria, com s'ha dit, problemes jurídics i pràctics que no són objecte d'aquest article, però aquesta proposta pot ser un punt de partida on començar a encarar la *lege*

ferenda —la llei que hauria de ser però encara no és— en matèria de l'apatrídia al món. ■

---

22 REYES, «Buscant un Estat per als Apàtrides».

■ Bibliografia

ACNUR. «Convention relating to the status of stateless persons» [en línia]. 1954. Disponible a: <www.unhcr.org>.

ACNUR. «Convention and protocol relating to the status of refugees» [en línia]. 1951. Disponible a: <www.unhcr.org>.

ACNUR. *Resettlement Handbook* [en línia]. Ginebra: ACNUR, 2011, p.22. Disponible a: <www.unhcr.org>.

ACNUR. *Global Appeal 2004-2015*. [en línia]. Ginebra: ACNUR, 2015. Disponible a: <www.unhcr.org>.

ACNUR. *Nationality and Statelessness: A Handbook for Parliamentarians*. Ginebra: ACNUR, 2005.

ACNUR. «Final Report Concerning the Questionnaire on Statelessness Pursuant to the Agenda for Protection. Steps taken by States to Reduce Statelessness and to Meet the Protection Needs of Stateless Persons» [en línia]. Ginebra: ACNUR, 2004, p. 26. Disponible a: <www.refworld.org>.

ACNUR. *What would life be like if you had no nationality?* [en línia]. Ginebra: ACNUR, 1999. Disponible a: <www.unhcr.org>.

ALT TRIBUNAL DEL REGNE UNIT. *Cas «Kuwait CG v. The Secretary of State for the Home Department»* [en línia]. 2013. Disponible a: <www.refworld.org>.

BROUWER, Andrew. *Statelessness in Canadian Context. A Discussion Paper*, [en línia]. Ottawa: ACNUR, 2003. Disponible a: <www.unhcr.org>.

DIVISION FOR THE ADVANCEMENT OF WOMEN. *Women, Nationality and Citizenship*, Ginebra: UN, 2003.

EUA. «Immigration and Nationality Act» [en línia]. 1952. Disponible a: <www.uscis.gov>.

LYNCH, Maureen. *Lives on hold: The Human Cost of Statelessness*. Washington: Refugees International, 2005.

ONU. *Convenció sobre l'Estatut de les Persones Apàtrides*, article 1 [en línia]. A ACNUR. Disponible a: <www.acnur.org>.

ONU. «Convention on the nationality of married women» [en línia]. 1957. Disponible a: <www.un.org>.

REYES, Adrià. *Buscant un estat per als apàtrides* [en línia]. A Universitat de Barcelona, 2018. Disponible a: <www.diposit.ub.edu>.

SHIBLAK, Abbas. «Stateless Palestinians». *A Forced Migration Review*, Agost 2006, p.8, 2006.

SOKOLOFF, Constantin i LEWIS, Richard. «Denial of Citizenship: A Challenge to Human Security» [en línia]. *A Issue Paper* núm. 28. p. 22, 2005.

VAN WAAS, Laura. *Nationality Matters: Statelessness under International Law*. Cambridge: University of Cambridge Press, 2008.